

**Резюме
аналітичного звіту**

**“Невидимі жертви
війни: люди в
місцях несвободи”**

Резюме аналітичного звіту "Невидимі жертви війни: люди в місцях несвободи"

Автор/-ки: Вікторія Харченко, Ірина Федорович, Костянтин Автухов,
Маргарита Тарасова, Олена Прашко, Олена Темченко.

Експертна оцінка дослідження: Юлія Сачук

Коректорка: Анна Ліщинська

Верстка та стиль: Макс Афанасьєв, Олександр Коуров

Організація виконавиця проєкту:

громадська організація "Fight For Right"

Організації партнери:

Українська Гельсінська спілка з прав людини;

громадська організація "Україна без тортур";

громадська організація "Експертний центр з прав людини";

громадська організація Центр "Соціальна Дія";

Публікація підготовлена за підтримки Міжнародного Фонду "Відродження"
у межах проєкту "Воєнні злочини та місця несвободи: промоніторити,
задокументувати і проаналізувати".

Публікація відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією
Міжнародного Фонду "Відродження".

Коментарі та пропозиції щодо звіту
можна надіслати на info@ffr.org.ua

Київ 2023

Документ підготовлено у продовження аналізу, який проводився експертами в березні 2022 року **«Попередній огляд: місця несвободи в Україні під час війни»**. У звіті сконцентровано увагу на правовому статусі людей, що перебувають у соціальних та пенітенціарних місцях несвободи.

Методологія дослідження доопрацьована після попереднього огляду включала:

- кабінетну частину, яка враховує результати роботи НПМ та рекомендації, які надавалися державі та конкретним закладам у різні періоди часу;
- моніторинг змін у законодавстві, які прямо чи опосередковано дотичні до гарантування безпеки осіб, що перебувають у місцях несвободи під час особливого стану та / або воєнного стану (доповнення, порівнюючи з попереднім звітом);
- інформаційні запити та опрацювання інформації з відкритих джерел включаючи ЗМІ та соціальні мережі;
- моніторингові візити до місць несвободи в обраних регіонах;
- аналіз звітів за візитами НПМ та наданих рекомендацій у конкретних закладах згідно з географією власних візитів;
- інтерв'ювання (адміністрацій місць несвободи, представників ЦОВВ та ОВА, інших моніторів/-ок НПМ та громадських активістів/-ок, які здійснюють моніторингові візити тощо);
- пошук та аналіз задокументованих випадків воєнних злочинів щодо людей, які перебувають у місцях несвободи, персоналу установ та руйнувань будівель.

Окрема увага приділялась викликам пов'язаним з відключеннями електроенергії та збереженням функціонування місць несвободи у осінньо-зимовий період 2022-2023 років.

Додатково було проведено аналіз публічної інформації про перебіг бойових дій, деокупацію територій та пересування лінії фронту, цю інформацію було проаналізовано разом з відкритими даними про

розташування закладів місць несвободи. В результаті було отримано дані щодо кількості установ, які залишились – у тимчасовій окупації та/або під загрозою постійних артилерійських обстрілів¹ (див. таблиці у Додатках P-R та візуалізацію щоквартальних зрізів наприкінці резюме звіту).

Попередній текст дослідження до публікації було надіслано на огляд та коментування до ключових органів центральної влади, відповідальних за діяльність місць несвободи, зокрема за дотримання там прав людини. Отриманий зворотній зв'язок було опрацьовано та враховано у фінальному тексті дослідження (і позначено зносками). Також доповнення було додано до рекомендацій. Команда проєкту оцінює цю частину методології моніторингу та документування й подальшого опрацювання результатів, висновків та рекомендацій, як в цілому вдалий експеримент до відкритості та прозорості комунікації з органами державної влади та рекомендує цей підхід до подальшої мультиплікації. Також команда проєкту висловлює вдячність всім респондентам/-кам, які надали зворотній зв'язок.

Підготовлений звіт поділений на кілька великих блоків:

- аналіз змін до нормативно правового регулювання питань цивільного захисту, евакуації населення та організації функціонування та/чи реформування місць несвободи за період другої половини 2022 – початку 2023 року;
- моніторинг умов дотримання прав людини в місцях несвободи соціальної та медичної систем;
- моніторинг дотримання прав людини в місцях несвободи пенітенціарної системи;
- документування воєнних злочинів, скоєних щодо людей, які постійно перебувають у місцях несвободи, працівників/-ць та руйнації будівель;
- висновки та рекомендації.

¹ Актуальної інформації щодо кількості людей, що перебувають у таких місцях несвободи під час підготовки звіту отримано не було

МІСЦЯ НЕСВОБОДИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА МЕДИЧНОЇ СИСТЕМ

Станом на 1 січня 2023 року на непідконтрольній Україні території (тимчасово окупованій у 2022-му) залишилося 24 інтернатних заклади та 7 закладів з надання психіатричної допомоги, ще 27 інтернатів та 11 психіатричних закладів охорони здоров'я знаходяться в зоні регулярних артилерійських обстрілів. Наразі відсутній механізм повернення людей, які опинились в тимчасовій окупації, якщо вони є недієздатними або не мають рідних. Окрім того, не врегульовано межі повноважень персоналу, який має забезпечувати догляд осіб з інвалідністю та людей старшого віку навіть в умовах тимчасової окупації.

Протягом 2022 року органами державної влади та місцевими адміністраціями вжито певних заходів щодо евакуації осіб з місць несвободи соціальної сфери, затверджено низку нормативно-правових актів щодо спрощення доступу до соціальних та медичних послуг під час воєнного стану, забезпечення інтересів ВПО². Зокрема, евакуйовано 46 інтернатних установ системи соціального захисту населення, а також пацієнтів/-ток, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру і які перебували у медичних закладах Харківської та Донецької областей.

Водночас протягом року активних бойових дій центральними органами влади не деталізовано порядок і не надано структурованих та реалістичних рекомендацій для організації процесу евакуації. Продовжують функціонувати місця несвободи на території, наближеній до кордону з РФ і зони бойових дій, у т.ч. після звільнення тимчасово окупованих територій. Такі місця несвободи піддаються систематичним ворожим обстрілам. Наприклад, лише після повторного обстрілу Атинського психоневрологічного інтернату (Сумська область) та поранення людей з інвалідністю було прийнято рішення про евакуацію. Але людей перевели до іншої установи цієї ж області, яка разом з іншими перебуває в межах досягнення ворожої артилерії.

Польовий етап дослідження показав проблему відсутності належної системи цивільного захисту: окремі інтернатні установи не мають жодних захисних споруд, у більшості наявні лише споруди подвійного призначення та найпростіші укриття. Здебільшого, це

2
Серед яких є дорослі з інвалідністю та люди старшого віку в установах соціальної сфери та пацієнти закладів з надання психіатричної допомоги

підвали, які не обладнано відповідно до вимог законодавства: не можуть помістити всіх осіб, які проживають в установі, не пристосовані для людей з інвалідністю та людей старшого віку. Але навіть до облаштованих персонал не завжди спрямовує осіб, що проживають у інтернатах, та пацієнтів, які перебувають на стаціонарному лікуванні під час повітряної тривоги, наражаючи їх на небезпеку.

Окремим викликом для системи стала відсутність додаткового фінансування на утримання переміщених людей, збільшення навантаження на персонал установ та закладів, до яких відбулася евакуація, забезпечення безперервного лікування тих осіб, які евакуйовані без медичної документації тощо. Виникли проблеми з визначенням статусу ВПО для евакуйованих та відповідно отримання ними соціальної допомоги на проживання, передбачених чинним законодавством.

Результати дослідження також показують неможливість держави наразі забезпечити належне дотримання прав людини, цивільний захист та безпроблемне функціонування закладів соціальної та медичної сфери, не лише через брак оновлення нормативно-правового регулювання, брак фінансів чи своєчасного прийняття рішень. Окремим викликом є кількість та розмір таких закладів, які унеможливають процеси швидкого реагування на небезпеку. На додаток, дослідження показало, що внаслідок збільшення кількості вимушено переміщених осіб збільшується кількість людей з інвалідністю та/або людей старшого віку у стаціонарних соціальних установах або створюються нові подібні інституції.

МІСЦЯ НЕСВОБОДИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

Станом на 1 січня 2023 року на підконтрольній Уряду України території залишилось лише 91 установ пенітенціарної системи проти 109, які діяли на початок повномасштабного вторгнення Росії на територію України³. І хоча пенітенціарні заклади знаходяться в підпорядкуванні Міністерства юстиції, під час дослідження було констатовано схожість ключових проблем з місцями несвободи соціальної та медичної систем.

3
При цьому на тимчасово окупованій після 24 лютого 2022 р. території лишилось 7 установ, і ще з 11 установ було евакуйовано засуджених та ув'язнених.

Повноцінна евакуація засуджених з найбільш небезпечних установ розпочалась лише після декількох місяців повномасштабної війни Росії проти України. Гострою є проблема з облаштуванням укриттів в установах виконання покарань, системи оповіщення про повітряну тривогу. Як у звітах Національного превентивного механізму, так і під час власних візитів дослідників відзначено невиконання вимог щодо фактичного переведення засуджених в укриття, навіть там де вони облаштовані. При цьому ані запасу їжі, ані необхідного запасу води та медикаментів у таких укриттях не зафіксовано.

Загальною тенденцією є неможливість ознайомлення з документами щодо планів та порядку евакуації засуджених. Констатовано не реалістичність алгоритмів, які мають бути застосовані в установах. Так, у випадку оголошення повітряної тривоги рух територією СІЗО має бути зупинено, однак на практиці цього не відбувається. За словами працівників, якщо вони будуть виконувати цю інструкцію – вони будуть зривати судові засідання, візити родичів і адвокатів, обслуговування установи.

Повномасштабне вторгнення Росії не лише створило нові проблеми, а й загострило старі. Так, ще більш критичні наслідки має брак медичного персоналу в установах виконання покарань, відсутність ліцензій та загалом невизначений статус медичних послуг в пенітенціарних установах на шляху між "відомчою" та "цивільною" медициною.

Ухвалені за час режиму воєнного стану зміни до законодавства значно не вплинули на зменшення кількості людей в пенітенціарних установах. Основні з них були спрямовані на унормування нового напрямку діяльності Мін'юсту – тримання під вартою військовополонених, для цього було фактично запроваджено "універсальні" установи з різними рівнями безпеки. Це нововведення має як позитивні наслідки (дозволило розмістити евакуйованих засуджених в різних установах), так і негативні – порушення вимог роздільного тримання різних категорій засуджених.

Урядом не було ухвалено комплексних змін для посилення спроможності Мінюсту забезпечити функціонування пенітенціарних закладів під час воєнного стану. Прийнята після 10 місяців повномасштабної війни Росії [Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року](#), не містить змістовних кроків, які б адаптували систему до функціонування під час режиму воєнного

стану. Своєю чергою, операційний план на 2022–2024 років до цієї стратегії взагалі не адаптований до викликів війни, і в ньому немає жодної згадки про перебування України у воєнному стані.

Ані критерій наближеності до зони проведення бойових дій, ані наближеність до кордону з країною-агресором, ані інші ознаки установ, що дозволили б запобігати потраплянню до тимчасової окупації, так і не були враховані при оновленні у жовтні 2022 року порядку оптимізації установ виконання покарань. Видається, що Урядом не було зроблено висновки з подій 2022 року так само як і з 2014 року

Не було запроваджено реальних інструментів для розвантаження пенітенціарних установ. Попередня оцінка практики застосування нової статті 616 КПК – "Скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або зміна запобіжного заходу з інших підстав", яка мала б сприяти звільненню ув'язнених, показала що мова йде про одиничні випадки. Помилування Президента було проведено лише у лютому-березні 2022 року щодо 363 осіб, і після цього не застосовувалось.

ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Задokumentована інформація свідчить про вчинення в місцях несвободи, що перебували чи перебувають в тимчасовій окупації низки воєнних злочинів. Зокрема, пов'язаних з вбивствами (наприклад, Кременський геріатричний пансіонат, де внаслідок обстрілу ворожого танку загинула 51 людина), насильницьким переміщенням (люди, що проживали у Каїрському психоневрологічному будинку-інтернаті вивезені до *Краснодарського краю та Волгоградської області РФ*, Херсонського психоневрологічного будинку-інтернату до Криму, засуджених з окупованих установ Херсонської області на територію Росії), катуванням (застосовувалось до засуджених у Херсонській області, та свідками яких вони були, а також про щонайменше одне вбивство ув'язненого і декілька випадків зникнення цивільних заручників, яких росіяни утримували у пенітенціарних установах), примусовими роботами на військові потреби (використання засуджених Північної виправної колонії №90,

для ремонту військової техніки, та виробництво на території колонії продукції для військових потреб) та вербування до збройних сил держави-агресора. Кожен з цих випадків має бути зафіксований, ретельно розслідуваний, а потерпілі та/або їх родичі мають отримати доступ до справедливого правосуддя.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Масові порушення прав людини, зафіксовані в цьому звіті, є беззаперечною відповідальністю Росії, яка розпочала повномасштабну війну проти України. Автори/-ки звіту засуджують воєнні злочини та порушення норм міжнародного гуманітарного права та закликають до розслідування описаних у звіті епізодів.

Дослідження стосувалося фіксації воєнних злочинів і ретельного моніторингу дотримання прав людини в місцях несвободи та аналізу недоліків у роботі українських національних органів влади, які несуть відповідальність за життя та безпеку всіх людей, які проживають чи утримуються в місцях несвободи та відповідно не мають змоги самостійно та вільно приймати рішення про власну безпеку та місцеперебування.

Ще до 24 лютого 2022 р. адміністрації місць несвободи та представники/-ці відповідних ЦОВВ стверджували про готовність до евакуації. Однак фактичні дані, отримані під час моніторингу, показують, що держава мала та досі має низьку спроможність оперативно та якісно організувати евакуацію (що підтверджено потраплянням значної кількості місць несвободи в окупацію⁴).

Укриття не були обладнані відповідно до мінімальних наявних стандартів, регулярне перебування в них всіх осіб з інвалідністю, людей старшого віку та утримуваних – не забезпечувалось. Кількісні показники місць в укриттях не відповідають кількості мешканців/-ок установ та їх персоналу, що потребують повноцінного захисту. В разі загрози забезпечення оперативного переміщення всіх осіб, що перебувають у місцях несвободи, до якісних укриттів – вкрай малоймовірно. Однак, на жаль, зараз спостерігається практика, коли навіть часткове переведення не здійснюється, а сигнали повітряної тривоги – фактично ігноруються.

4
За даними, отриманими у відповідь на інформаційні запити, у тимчасову окупацію потрапили 23 заклади соціальної сфери та 12 пенітенціарних закладів.

Окремо потребує розв'язання питання необхідності впровадження мораторію на відбудову зруйнованих місць несвободи соціальної сфери відповідно до **рекомендацій Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю**. Держава має повернутися до негайної розробки стратегії деінституціоналізації та переходу до уможливлення незалежного проживання в громадах.

Міжнародні організації та моніторингові механізми не приділяють достатньо уваги питанням дотримання прав людини в місцях несвободи під час війни. ООН (включно з Підкомітетом ООН проти катувань), Рада Європи (включно з Європейським комітетом проти катувань) та ОБСЄ за понад рік повномасштабної війни Росії проти України не здійснили моніторингових візитів⁵ до України, які б охоплювали питання дотримання прав людини у місцях несвободи різних типів, та не надали достатніх рекомендацій щодо мінімізації шкоди людям у місцях несвободи під час війни.

5
За винятком питань, пов'язаних з утриманням військовополонених, які не є об'єктами цього дослідження.

ВИСНОВКИ СОЦІАЛЬНА СФЕРА

1. На національному рівні не було готовності до масштабної евакуації людей старшого віку та людей з інвалідністю, які перебували в місцях несвободи та відповідальність за життя й безпеку яких несе держава.
2. Органами державної влади та місцевого самоврядування не було завчасно розроблено єдиного плану евакуації інтернатних установ у межах України, що призвело до полишення в небезпеці людей у закладах, які опинилися в тимчасовій окупації, а також зумовило значні труднощі в організації евакуації до безпечних місць.
3. Ще з 2014 року не вжито достатніх заходів для належного облаштування захисних споруд цивільного захисту, зокрема в більшості закладів в укриттях не створено безпечних умов перебування, у частині – укриття станом на 2022 рік взагалі відсутні. Зважаючи на те, що уся територія України є об'єктом ворожих обстрілів, життя і здоров'я людей, які перебувають у закладах, а також персоналу, наражається на смертельну небезпеку.
4. У тих закладах, де є захисні споруди цивільного захисту, такі споруди не відповідають вимогам щодо архітектурної до-

ступності та належного облаштування для комфортного перебування там великої кількості людей.

5. Великі інтернатні установи на початку повномасштабної війни Росії проти України стикнулися з логістичними проблемами, які призвели до масового не забезпечення базових потреб у харчуванні, медичних препаратах, питній воді тощо.
6. Крім того, підхід держави до створення та функціонування інституцій з великою кількістю людей (200-500⁶) – це те, що насамперед зробило неможливим швидку евакуацію як в межах України, так і за кордон.
7. Неможливим, відповідно до українського законодавства, є виїзд за кордон недієздатних осіб, яким не призначено опікуна/-ки, тобто опіку над якими здійснює заклад. Крім законодавчих перепон, іншим бар'єром є відсутність в європейських країнах системи великих інституцій, які б могли прийняти сотні людей з евакуйованих інтернатів. Це ще раз підтверджує нагальність деінституціоналізації та потребу в розвитку послуг підтримки⁷.
8. Під час режиму воєнного стану припинено процес деінституціоналізації стаціонарних установ соціального захисту та закладів охорони здоров'я з надання психіатричної допомоги. Щобільше, через нестачу місць для проживання в громадах для ВПО, включно з ВПО з інвалідністю та / або старшого віку, їх тимчасово влаштовують до інтернатних установ, що порушує положення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, і є повторною інституціоналізацією.
9. На час початку повномасштабної війни Росії проти України не розроблено єдиного алгоритму дії персоналу установ (інструкції) у разі виникнення надзвичайної ситуації (обстрілів, руйнувань, необхідності надання першої домедичної допомоги, окупації, перебування військових на території закладу, евакуації тощо).
10. Персонал інтернатних установ потребує навчання основ надання першої психологічної допомоги та додаткового навчання порядку дій у разі настання надзвичайної ситуації.
11. Відсутнє врегулювання порядку діяльності установ, які опинилися в тимчасовій окупації, як і повноважень та відповідальності керівників/-ць та персоналу.
12. Не всім евакуйованим із місць несвободи встановлено статус ВПО і призначено державну соціальну допомогу на прожи-

6
Тоді як найбільший активний інтернатний заклад в Україні розрахований на 700 осіб.

7
Наразі в Україні використовується формулювання "соціальна послуга", тоді як на міжнародному рівні дискурс змінюється в сторону "підтримки".

вання. Здебільшого це стосується установ, до яких переміщено осіб з установ у межах цієї ж області.

13. Держава Україна звісно не може вплинути на окремі процеси, які відбулися на початку повномасштабної війни Росії й призвели до важких наслідків, але має зробити відповідні висновки з цього досвіду та виправити існуючі системні недоліки.

ВИСНОВКИ ПЕНІТЕНЦІАРНА СИСТЕМА

1. Пенітенціарна система повільно адаптується до нових викликів та кризових ситуацій, демонструючи низьку спроможність швидко ухвалювати необхідні рішення в умовах невизначеності. Повномасштабна війна Росії проти України стала для системи "шоком", внаслідок чого частина установ опинилася в тимчасовій окупації або в зоні бойових дій без чітких інструкцій та належної підготовки персоналу. Це поставило під загрозу життя і здоров'я як працівників/-ць, так і утримуваних.
2. Міністерством юстиції не було проаналізовано та не зроблено висновків щодо подій 2014 року, коли було окуповано понад 10 установ виконання покарань.
3. Пенітенціарна система не приділила достатньо часу та зусиль підготовці системи до ймовірної повномасштабної війни Росії проти України, коли інформація про присутність російських військ вздовж українського кордону була публічною. Зокрема, не були напрацьовані дієві рішення щодо розвантаження установ, евакуації установ, діяльності установ в умовах окупації та бойових дій тощо. Як наслідок, багато закладів на Півночі, Сході та Півдні не мали алгоритмів дій та змушені були чекати на прийняття відповідних рішень топ-менеджментом. Частина установ досі перебуває в окупації без зв'язку з керівництвом, тому масштаб воєнних злочинів та порушень прав людини може бути значно більший, ніж вдалося зафіксувати на деокупованих територіях.
4. Запропонований порядок звільнення засуджених, що мають статус учасників/-ць бойових дій, хоч і мав потенціал допомогти розвантажити установи напередодні або одразу після початку повномасштабної війни Росії проти України, на практиці не був реалізований достатньо, і суттєво не впли-

нув на зменшення кількості утримуваних. Зокрема, і через прогалини у прокурорській та судовій діяльності. Механізму звільнення з установ осіб, які не є учасниками/-цями бойових дій (зокрема, неповнолітніх, осіб з інвалідністю, осіб з хронічними захворюваннями тощо) не було розроблено взагалі.

5. Після року повномасштабної війни Росії проти України пенітенціарна система, хоч і виробила певні алгоритми дій, загалом залишається неадаптивною та такою, що покладається на сторонню допомогу (зокрема, благодійних та гуманітарних організацій). Системний брак коштів та зарегульованість не дозволяють швидко впроваджувати нові практики в межах пенітенціарної сфери.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. **Уряду Росії:** негайно припинити збройну агресію проти України та вивести свої війська з території України в її міжнародно визнаних кордонах.
2. **Міжнародній спільноті:**
  - сприяти на усіх можливих рівнях документуванню воєнних злочинів, скоєних щодо людей у всіх місцях несвободи, а також їхньому розслідуванню, включно із застосуванням універсальної юрисдикції;
  - сприяти евакуації людей з місць несвободи, зокрема й за кордон;
  - сприяти поверненню до України примусово вивезених людей з місць несвободи в тимчасово окупованих регіонах;
  - сприяти деінституціоналізації та реформам, які уможливуватимуть незалежне проживання людей з інвалідністю в громадах.
3. **Раді Європи, ООН та ОБСЄ:**
  - у співпраці з українськими громадськими організаціями системно моніторити ситуацію в місцях несвободи та вплив війни на людей, що перебувають у місцях несвободи;
  - вимагати беззаперечного доступу моніторингових механізмів до місць несвободи на всій території України;

- проводити регулярні консультації з урядом України щодо захисту прав людини в місцях несвободи в умовах війни;
- надавати підтримку Національному превентивному механізму для якнайкращого виконання мандату в умовах війни.

4. Центральним органам виконавчої влади, до сфери управління яких належать місця несвободи:

- надати рекомендації керівникам/-цям місць несвободи щодо організації діяльності установ, які опинилися в тимчасовій окупації;
- розробити "законодавство воєнного стану", яке б враховувало всі проблеми, з якими стикнулися керівники/-ці, персонал та утримувані в місцях несвободи;
- провести незалежний аудит спроможностей місць несвободи забезпечувати основні права людини під час воєнного стану;
- провести розслідування дій або бездіяльності відповідальних осіб, що призвели до трагічних наслідків та виробити рішення щодо недопущення таких випадків у майбутньому⁸.

5. Генеральній прокуратурі: ретельно розслідувати можливі воєнні злочини та грубі порушення прав людини, що сталися в місцях несвободи, застосовуючи підхід, орієнтований на постраждалих. Виділити цю роботу в окремий напрямок, адже щодо всіх осіб, утримуваних у місцях несвободи, держава несе подвійну відповідальність. Переконатися, що люди в місцях несвободи, зокрема люди з інвалідністю, мають реальну можливість заявити про вчинені щодо них воєнні злочини та отримують інформацію про доступ до правосуддя в доступній для них формі.

6. Міністерству соціальної політики України: розробити Концепцію деінституціоналізації інтернатних всіх установ для дітей та дорослих в Україні та план її негайної реалізації з урахуванням досвіду країн ЄС.

7. Міністерству охорони здоров'я України: забезпечити надання першої психологічної допомоги персоналу установ та особам, які в них перебувають.

8
Рекомендація надана Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за результатами опрацювання проекту звіту. Рекомендація подана в редакції авторів/-ок.

8. Міністерству юстиції України:

- розробити зміни до Стратегії реформування пенітенціарної системи, з урахуванням нових викликів та проблем, які ставлять під загрозу життя та здоров'я утримуваних;
- розробити чіткі політики щодо реагування пенітенціарної системи на кризові ситуації, зокрема війни та стихійні лиха;
- розробити стратегію розвантаження установ пенітенціарної системи з урахуванням міжнародних стандартів та рекомендацій;
- під час відбудови та ремонтів установ брати до уваги чинні стандарти поводження з в'язнями, а також досвід перебування установ у зонах бойових дій;
- провести оцінку реального доступу людей у місцях несвободи до правової допомоги та правосуддя у зв'язку з вчиненими щодо них воєнними злочинами;
- запропонувати механізм компенсації ув'язненим та засудженим шкоди, понесеної у зв'язку з перебуванням у місцях несвободи під час бойових дій та окупації, зокрема, можливо, шляхом перегляду термінів відбування покарання;
- провести неупереджений аналіз негативного та позитивного досвіду дій представників/-ць Департаменту з питань виконання покарань та адміністрацій щодо установ виконання покарань та внести відповідні зміни до системи управління та прийняття рішень;
- створити реєстр ув'язнених, що включав би інформацію про грубі порушення прав людини під час війни⁹.

9. Департаменту з питань виконання кримінальних покарань:

- у співпраці з адміністраціями установ провести оцінку наявних інструкцій та за потреби внести зміни чи розробити нові документи, які будуть надавати персоналу реалістичні, зрозумілі та гнучкі механізми для захисту життя та здоров'я утримуваних в умовах надзвичайних ситуацій;
- напрацювати зміни до чинного Порядку проведення евакуації установ.

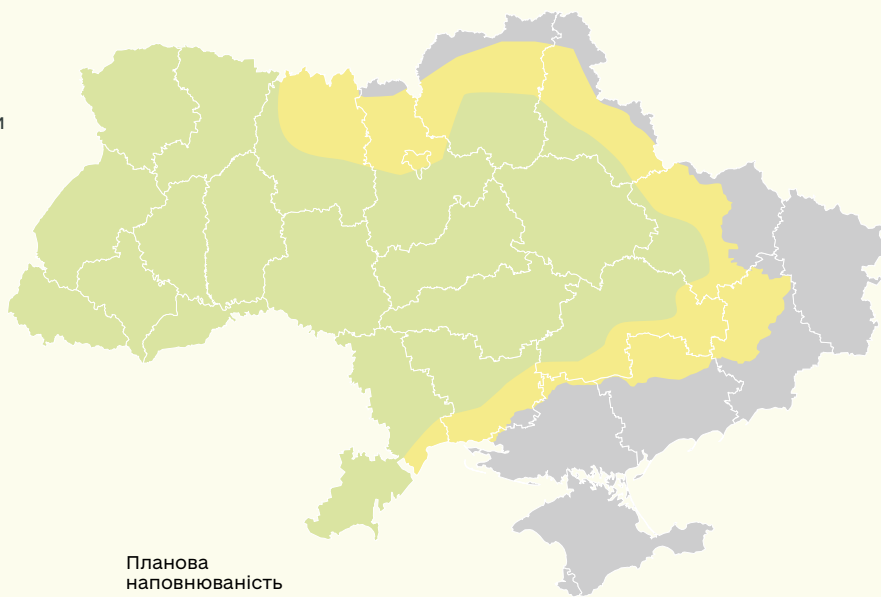
⁹ Рекомендація надана Офісом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за результатами опрацювання проєкту звіту. Рекомендація подана в редакції авторів/-ок.

- 10. Національній соціальній сервісній службі України та Департаменту з питань виконання кримінальних покарань:** запровадити систему навчання порядку взаємодії персоналу установ під час надзвичайної ситуації (обстрілів, руйнувань, за необхідності надання першої домедичної допомоги, окупації, перебування військових на території закладу, евакуації тощо).
- 11. Військово-цивільним адміністраціям:** пріоритезувати евакуацію місць несвободи з потенційно небезпечних територій та всіляко сприяти такій евакуації, надаючи адміністраціям необхідні ресурси та допомогу. Не піддавати сумніву доцільність переміщення людей із зони потенційних бойових дій, а серйозно оцінювати ризики, що їх створює війна та окупація для людей у місцях несвободи.
- 12. Обласним державним військовим адміністраціям та Київській міській військовій адміністрації:** забезпечити допомогу в облаштуванні укриттів в інтернатних установах відповідно до вимог законодавства.
- 13. Керівникам/-цям місць несвободи:** забезпечити реалізацію прав осіб, які перебувають в установах, на встановлення статусу ВПО та отримання ними державної соціальної допомоги на проживання.

Інформація про місця несвободи, які постраждали від агресії РФ за час війни за даними карт <https://deepstatemap.live>

БЕРЕЗЕНЬ 2022

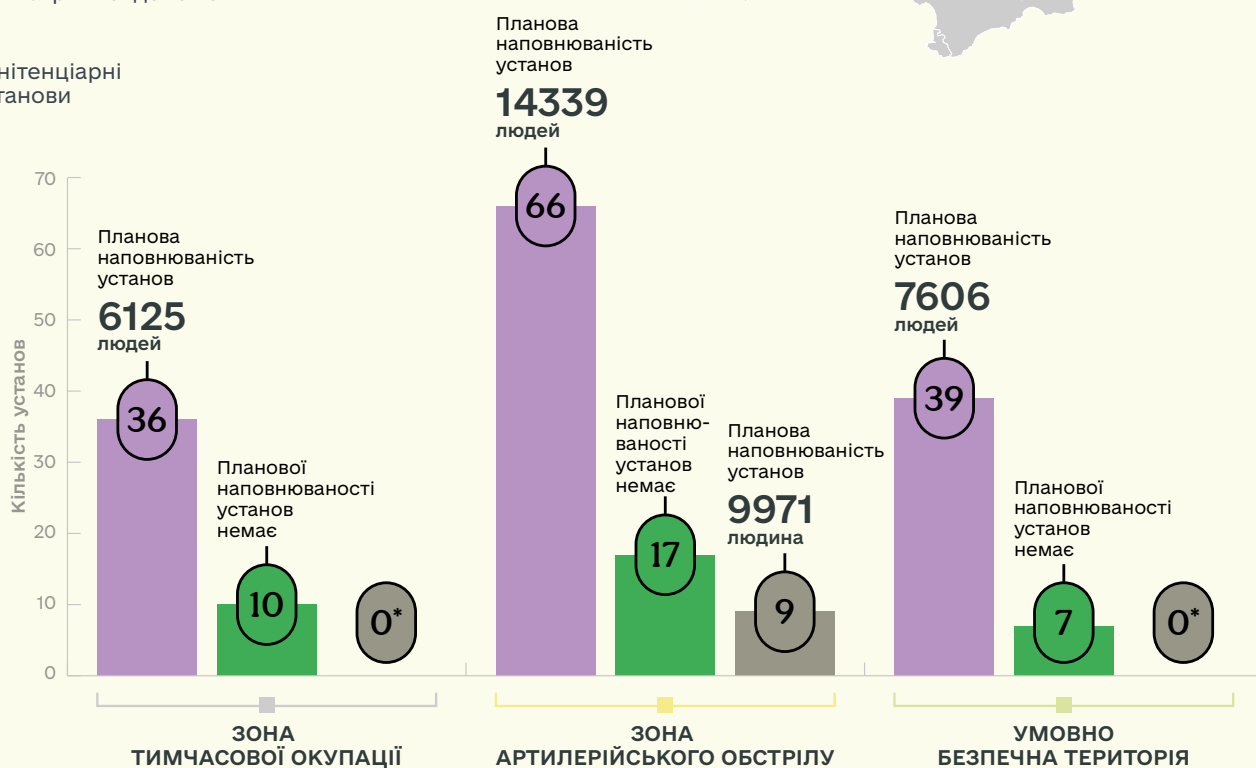
установи соціального захисту населення для осіб з інвалідністю та людей старшого віку

заклади з надання психіатричної допомоги

пенітенціарні установи

Область	ЗОНА ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ			ЗОНА АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОБСТРІЛУ			УМОВНО БЕЗПЕЧНА ТЕРИТОРІЯ		
	Соц. захист	Психіатрична	Пенітенціарні	Соц. захист	Психіатрична	Пенітенціарні	Соц. захист	Психіатрична	Пенітенціарні
Вінницька	-	-	-	-	-	1 / 1236	-	-	-
Донецька	3 / 400	2 / -	-	5 / 1585	3 / -	-	2 / 751	-	-
Дніпропетровська	-	-	-	5 / 1186	2 / -	2 / 1995	13 / 2750	4 / -	-
Житомирська	-	-	-	2 / 469	-	-	13 / 2105	1 / -	-
Запорізька	4 / 1132	2 / -	-	4 / 945	1 / -	1 / 773	2 / 550	-	-
Київська	1 / 355	1 / -	-	4 / 628	1 / -	-	6 / 1025	1 / -	-
м. Київ	-	-	-	8 / 2707	4 / -	1 / 2514	-	-	-
Луганська	7 / 832	-	-	3 / 456	-	-	-	-	-
Миколаївська	-	-	-	9 / 1418	1 / -	1 / 832	1 / 135	-	-
Одеська	-	-	-	-	-	2 / 2099	-	-	-
Сумська	3 / -	2 / -	-	8 / 1235	1 / -	-	1 / -	1 / -	-
Харківська	5 / 737	1 / -	-	12 / 2290	4 / -	-	1 / 200	-	-
Херсонська	10 / 1539	1 / -	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	3 / 540	1 / -	-	6 / 1450	-	1 / 522	-	-	-

* Під час підрахунку враховувалися тільки ті пенітенціарні установи, які були охоплені моніторингом у межах проекту.

установи соціального захисту населення для осіб з інвалідністю та людей старшого віку

заклади з надання психіатричної допомоги

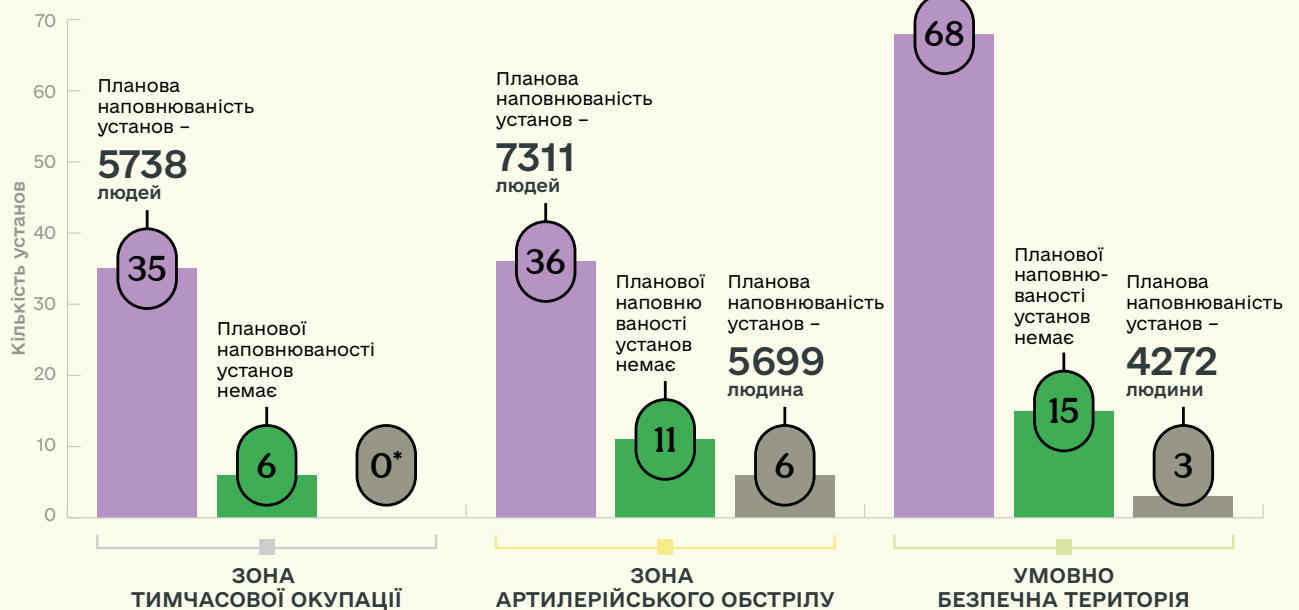
пенітенціарні установи

ЧЕРВЕНЬ 2022

Інформація про місця несвободи, які постраждали від агресії РФ за час війни за даними карт <https://deepstatemap.live>

Планова наповнюваність установ –

14976
людей

Область	ЗОНА ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ			ЗОНА АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОБСТРІЛУ			УМОВНО БЕЗПЕЧНА ТЕРИТОРІЯ		
	Кількість установ	Планова наповнюваність установ (людей)	Планової наповнюваності установ немає	Кількість установ	Планова наповнюваність установ (людей)	Планової наповнюваності установ немає	Кількість установ	Планова наповнюваність установ (людей)	Планової наповнюваності установ немає
Вінницька	-	-	-	-	-	-	-	-	1 / 1236
Донецька	3 / 400	2 / -	-	6 / 2035	3 / -	-	1 / 301	-	-
Дніпропетровська	-	-	-	3 / 755	-	2 / 1995	14 / 2759	5 / -	-
Житомирська	-	-	-	-	-	-	15 / 2574	1 / -	-
Запорізька	4 / 1132	2 / -	-	4 / 945	1 / -	1 / 773	2 / 550	-	-
Київська	-	-	-	-	-	-	11 / 2008	3 / -	-
м. Київ	-	-	-	-	-	-	8 / 2707	4 / -	1 / 2514
Луганська	10 / 1288	-	-	-	-	-	-	-	-
Миколаївська	-	-	-	4 / 558	1 / -	1 / 832	5 / 835	1 / -	-
Одеська	-	-	-	-	-	2 / 2099	-	-	-
Сумська	-	-	-	5 / 945	2 / -	-	7 / -	-	-
Харківська	8 / 1379	1 / -	-	9 / 1648	4 / -	-	1 / 200	-	-
Херсонська	10 / 1539	1 / -	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	-	-	-	5 / 795	-	-	4 / 1195	1 / -	1 / 522

* Під час підрахунку враховувалися тільки ті пенітенціарні установи, які були охоплені моніторингом у межах проекту.

ВЕРЕСЕНЬ 2022

Інформація про місця несвободи, які постраждали від агресії РФ за час війни за даними карт <https://deepstatemap.live>

установи соціального захисту населення для осіб з інвалідністю та людей старшого віку

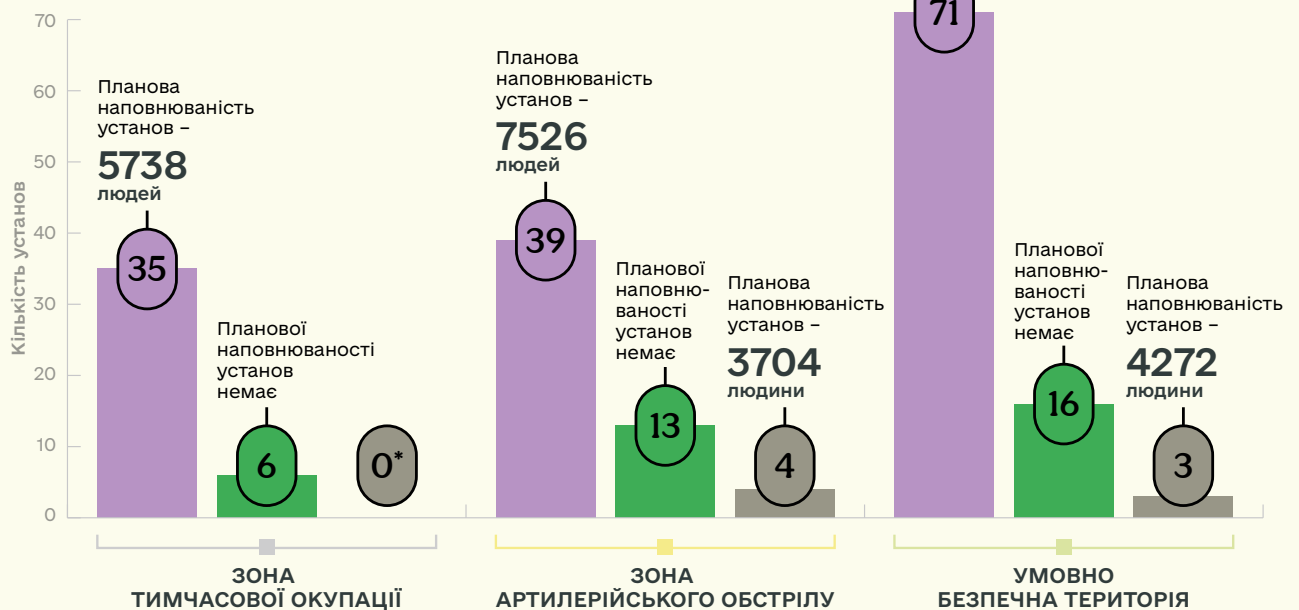

заклади з надання психіатричної допомоги

пенітенціарні установи

Планова наповнюваність установ –
15449
людей

Область	ЗОНА ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ			ЗОНА АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОБСТРІЛУ			УМОВНО БЕЗПЕЧНА ТЕРИТОРІЯ		
	Установ	Людей	Психіатричні	Установ	Людей	Психіатричні	Установ	Людей	Психіатричні
Вінницька	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Донецька	3 / 400	2 / -	-	6 / 2005	3 / -	-	1 / 301	-	-
Дніпропетровська	-	-	-	2 / 455	-	-	16 / 3181	6 / -	-
Житомирська	-	-	-	-	-	-	15 / 2574	1 / -	-
Запорізька	4 / 1132	2 / -	-	4 / 945	1 / -	1 / 773	2 / 550	-	-
Київська	-	-	-	-	-	-	11 / 2008	3 / -	-
м. Київ	-	-	-	-	-	-	8 / 2707	4 / -	1 / 2514
Луганська	10 / 1288	-	-	-	-	-	-	-	-
Миколаївська	-	-	-	6 / 672	1 / -	1 / 832	4 / 730	1 / -	-
Одеська	-	-	-	-	-	2 / 2099	-	-	-
Сумська	-	-	-	6 / 825	3 / -	-	6 / 790	-	-
Харківська	8 / 1379	1 / -	-	13 / 1428	4 / -	-	3 / 420	-	-
Херсонська	10 / 1539	1 / -	-	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	-	-	-	4 / 715	-	-	5 / 1275	1 / -	1 / 522

* Під час підрахунку враховувалися тільки ті пенітенціарні установи, які були охоплені моніторингом у межах проекту.

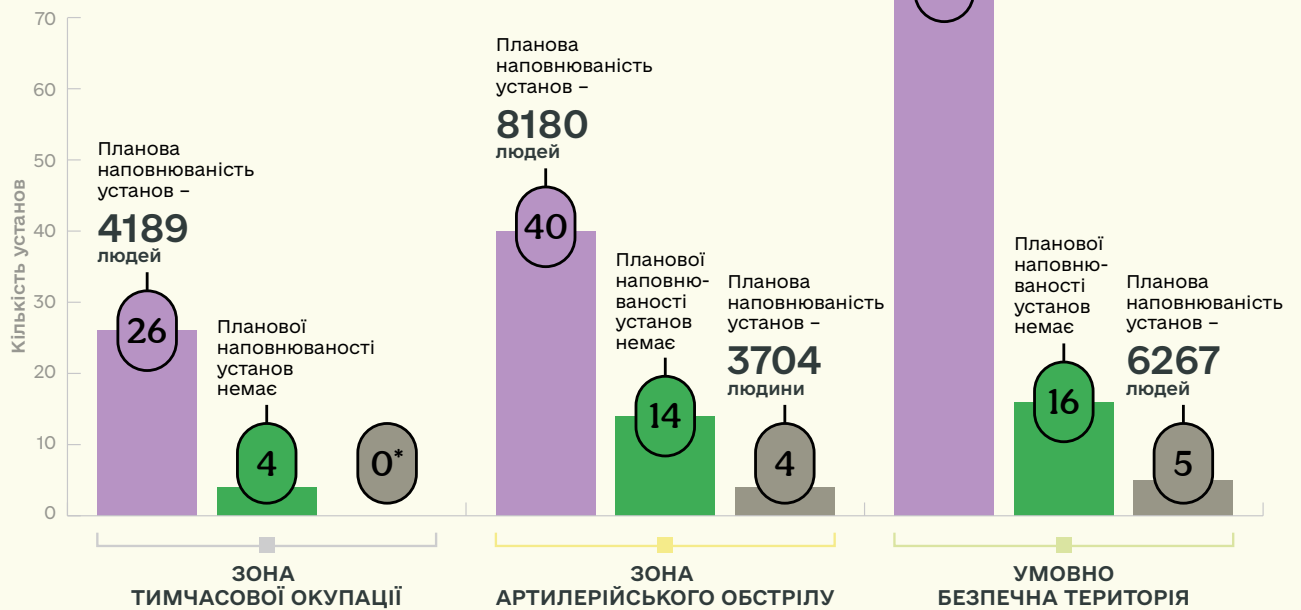

ГРУДЕНЬ 2022

Інформація про місця несвободи, які постраждали від агресії РФ за час війни за даними карт <https://deepstatemap.live>

- установи соціального захисту населення для осіб з інвалідністю та людей старшого віку
- заклади з надання психіатричної допомоги
- пенітенціарні установи

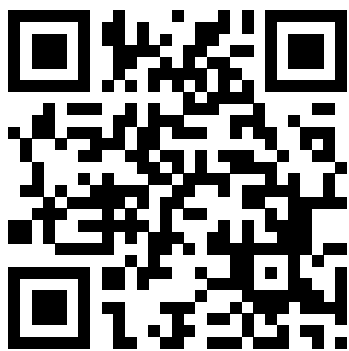
Планова наповнюваність установ –
13719
людей

Область	ЗОНА ТИМЧАСОВОЇ ОКУПАЦІЇ			ЗОНА АРТИЛЕРІЙСЬКОГО ОБСТРІЛУ			УМОВНО БЕЗПЕЧНА ТЕРИТОРІЯ		
	Установ	Людей	Психіатрична	Установ	Людей	Психіатрична	Установ	Людей	Психіатрична
Вінницька	-	-	-	-	-	-	-	-	1 / 1236
Донецька	3 / 630	2 / -	-	6 / 1805	3 / -	-	1 / 301	-	-
Дніпропетровська	-	-	-	2 / 455	-	-	16 / 3181	6 / -	2 / 1995
Житомирська	-	-	-	-	-	-	15 / 2574	1 / -	-
Запорізька	4 / 1132	2 / -	-	4 / 945	1 / -	1 / 773	2 / 550	-	-
Київська	-	-	-	-	-	-	11 / 2008	3 / -	-
м. Київ	-	-	-	-	-	-	8 / 2707	4 / -	1 / 2514
Луганська	10 / 1288	-	-	-	-	-	-	-	-
Миколаївська	-	-	-	5 / 718	1 / -	1 / 832	5 / 835	1 / -	-
Одеська	-	-	-	-	-	2 / 2099	-	-	-
Сумська	-	-	-	5 / 945	3 / -	-	7 / 970	-	-
Харківська	-	-	-	13 / 1550	5 / -	-	5 / 1031	-	-
Херсонська	9 / 1139	-	-	1 / 400	1 / -	-	-	-	-
Чернігівська	-	-	-	4 / 715	-	-	5 / 1275	1 / -	1 / 522

* Під час підрахунку враховувалися тільки ті пенітенціарні установи, які були охоплені моніторингом у межах проекту.

аналітичний звіт
“Невидимі жертви війни:
люди в місцях несвободи”

додатки:

